

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Львівський національний університет імені Івана Франка

Економічний факультет

Кафедра: **Облікових технологій та оподаткування**
Спеціальність: **071 Облік і оподаткування**
Освітня програма: **Облік у глобальному цифровому суспільстві**

Група: **ЕКОНМ-21с** Денна форма навчання

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему:

Облік основних засобів та аналіз ефективності їх використання на підприємстві

здобувача вищої освіти **Химича Ігора Олександровича**

Робота допущена до захисту в ЕК
Завідувач кафедри
д.е.н., професор
_____ **В.С. Рудницький**
Науковий керівник
Доцент _____ **І.І. Демко**

м. Львів 2024 р.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**Львівський національний університет імені Івана Франка
Економічний факультет**

Кафедра: **Облікових технологій та оподаткування**
Спеціальність: **071 Облік і оподаткування**
Освітня програма: **Облік у глобальному цифровому суспільстві**

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри облікових технологій та оподаткування
д.е.н., проф. В.С. Рудницький

«22» травня 2023 року

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

Здобувачу

Химичу Ігорю Олександровичу
(прізвище, ім'я, по батькові)

денна

(форма навчання)

на підготовку кваліфікаційної магістерської роботи на тему:

Облік основних засобів та аналіз ефективності їх використання на підприємстві

Тему затверджено розпорядженням від 11.05.2023 р. №37

Кваліфікаційна магістерська робота виконується на матеріалах ТОВ “Сандора”

План кваліфікаційної магістерської роботи

Розділ 1 Теоретичні основи організації бухгалтерського обліку основних засобів на підприємстві

Розділ 2 Організація і шляхи вдосконалення обліку основних засобів

Розділ 3 Аналіз ефективності використання основних засобів

Об'єкт дослідження: методика обліку та аналізу основних засобів на підприємстві ТОВ “Сандора”

Предмет дослідження: теоретичні та практичні аспекти обліку та аналізу основних засобів на підприємстві

Мета кваліфікаційної магістерської роботи: вивчення процесу обліку основних засобів на ТОВ "Сандора" та аналіз ефективності їх використання

Конкретні завдання, які здобувач вищої освіти повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1 розкрити економічну сутність основних засобів і завдання їх обліку, визначити особливості визнання основних засобів та їх оцінку, розглянути законодавчо-нормативне і літературне забезпечення обліку та аналізу основних засобів

У розділі 2 розглянути документальне оформлення обліку основних засобів на АТ ТОВ "Сандора", синтетичний і аналітичний облік основних засобів ТОВ "Сандора", інвентаризацію та методи нарахування амортизації основних засобів

У розділі 3 охарактеризувати методи та провести аналіз основних показників діяльності ТОВ "Сандора", аналіз забезпеченості підприємства основними засобами, аналіз ефективності використання основних засобів та резерви підвищення ефективності їх використання на підприємстві

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної магістерської роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Вибір здобувачем теми кваліфікаційної магістерської роботи	05.04.2023	
2	Затвердження плану і завдання кваліфікаційної магістерської роботи	22.05.2023	
3	Здача кваліфікаційної магістерської роботи керівнику	08.04.2024	
4	Допуск кваліфікаційної магістерської роботи керівником	06.05.2024	
5	Допуск завідувачем кафедри до захисту кваліфікаційної магістерської роботи	16.05.2024	
6	Захист кваліфікаційної магістерської роботи	20.05.2024	

Завдання підготував
науковий керівник _____
(підпис)

Демко І.І.
(ініціали, прізвище)

«22» травня 2023 року

Завдання одержав студент _____
(підпис)

Химич І.О.
(ініціали, прізвище)

«22» травня 2023 року

РЕФЕРАТ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ МАГІСТЕРСЬКУ РОБОТУ
«Облік основних засобів та аналіз ефективності їх використання на
підприємстві ТОВ Сандора»
Химича Ігора Олександровича

Кваліфікаційна робота містить 73 сторінки, 13 таблиць, 5 рисунків, список літератури з 44 найменувань, 8 додатків.

Об'єктом дослідження є методика обліку та аналізу основних засобів на підприємстві ТОВ "Сандора".

Предмет дослідження. Предметом є дослідження спрямоване на вдосконалення системи обліку та управління основними засобами на підприємстві з метою підвищення його конкурентоспроможності та ефективності управління ресурсами.

Мета кваліфікаційної роботи полягає у вивченні процесу обліку основних засобів на ТОВ "Сандора" та аналіз ефективності їх використання.

Завданнями кваліфікаційної роботи є :

- дослідити проблеми придбання, амортизації та вибуття основних засобів відповідно до чинного законодавства;
- навести приклади складних облікових проблем та операцій;
- запропонувати удосконалення системи обліку основних засобів.

За результатами дослідження сформульовані наступні пропозиції:

- запропоновані шляхи вдосконалення обліку основних засобів на ТОВ "Сандора";
- розглянутий аналіз ефективності використання основних засобів та резерви підвищення ефективності їх використання на підприємстві.

На основі складних облікових проблем та операцій, які були проаналізовані, можна визначити необхідність ретельного оновлення та удосконалення методики обліку.

Ключові слова: фінансова звітність, підприємство, аналіз, основні засоби, облік.

REFERENCE
FOR THE QUALIFICATION MASTER'S THESIS
"Accounting of fixed assets and analysis of the effectiveness of their use at the
enterprise TOB Sandora"
Khimich Igor Alexandrovich

The qualification work contains 73 pages, 13 tables, 5 figures, a list of 44 references, 8 appendices.

The object of the study is the methodology of accounting and analysis of fixed assets at the enterprise TOB Sandora. The subject of research. The subject is a study aimed at improving the system of accounting and management of fixed assets at the enterprise in order to increase its competitiveness and efficiency of resource management. The purpose of the qualification work is to study the process of accounting for fixed assets at TOB Sandora and to analyze the effectiveness of their use.

The tasks of the qualification work are:

- to investigate the problems of acquisition, depreciation and disposal of fixed assets in accordance with the current legislation;
- to provide examples of complex accounting problems and operations;
- to propose improvements to the fixed assets accounting system.

Based on the results of the study, the following proposals are formulated:

- ways to improve the accounting of fixed assets at TOB Sandora are proposed;
- analysis of the efficiency of fixed assets use and reserves for improving the efficiency of their use at the enterprise.

Based on the complex accounting problems and operations that have been analyzed, it is possible to determine the need for a thorough update and improvement of the accounting methodology.

Keywords: financial statements, enterprise, analysis, fixed assets, accounting.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ	10
1.1. Економічна сутність основних засобів і завдання їх обліку.....	10
1.2. Особливості визнання основних засобів та їх оцінка.....	17
1.3. Законодавчо-нормативне і літературне забезпечення обліку та аналізу основних засобів.....	19
Висновки до розділу 1.....	21
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ І ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ	23
2.1. Документальне оформлення обліку основних засобів на ТОВ “Сандора”	23
2.2. Синтетичний і аналітичний облік основних засобів у ТОВ “Сандора”.....	28
2.3. Інвентаризація та методи нарахування амортизації основних засобів.....	31
Висновки до розділу 2.....	38
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ТОВ “Сандора”	40
3.1. Аналіз основних показників діяльності ТОВ “Сандора”.....	40
3.2. Аналіз забезпеченості підприємства основними засобами	47
3.3. Аналіз ефективності використання основних засобів та резерви підвищення ефективності їх використання на підприємстві.....	54
Висновки до розділу 3.....	56
ВИСНОВКИ	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	60
ДОДАТКИ	

ВСТУП

На сучасному етапі нашої країни одним із найважливіших факторів економічного розвитку та збільшення обсягів виробництва промислових підприємств є забезпечення їх необхідною кількістю та різноманітністю основних фондів. Але для вирішення цих проблем необхідно не тільки повністю забезпечити підприємства технологічним потенціалом, тобто основними засобами, а й підвищити ефективність його використання.

Сучасна економічна політика України в основному спрямована на зміцнення економічної та політичної основи нашої незалежної країни та покращення способу життя людей. Ключовим викликом на цьому шляху є реструктуризація економіки на основі прискорення науково-технічного прогресу, впровадження досягнень науки і техніки в технологічний процес виробництва, повне оновлення методу виробництва.

Облік виробничих запасів має вирішальне значення для успішної роботи промислових підприємств в умовах ринкових відносин, оновлення та ефективного використання техніки і технологій. Лише постійно оновлюючи основні виробничі фонди підприємства можуть випускати конкурентоспроможну продукцію, задовольняти потреби, що швидко змінюються, адаптуватися до умов ринкової конкуренції. Оновлення та вдосконалення бухгалтерського обліку може здійснюватися такими шляхами: часткова компенсація зносу основних фондів, заміна морально та фізично виснаженого виробничого обладнання та застарілої технології в процесі технічної перебудови та реконструкції виробництва, на основі існуючих виробничі потужності Нове будівництво та розширення існуючих виробничих потужностей. Якісний новий фундамент тощо відповідно до необхідного масштабу.

Реформування системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності та обліку основних засобів за запитами внутрішніх і зовнішніх користувачів є

частиною заходів, спрямованих на запровадження ринкових економічних відносин. Питанням обліку та аналізу основних засобів присвячені праці провідних економістів, серед яких Л.А. Богдановская, Г.Г. Віногоров, Е.Е. Ермолович, Г.В. Савицкая, К.Ф. Снитко, В.В. Сушкевич, Н.А. Русак. Ці науковці зробили значний внесок у теоретико-методологічні проблеми в галузі обліку та аналізу основних засобів.

Зміниться і призначення обліку. Він стає частиною системи управління компанією.

Саме це зумовлює актуальність обраної теми роботи і потребує детального дослідження, дослідження та аналізу.

Метою магістерської роботи є вивчення детальної класифікації та структури основних засобів, особливостей організації аналітичного та синтетичного обліку основних засобів, контролю за використанням основних засобів в господарстві та внесення пропозицій щодо удосконалення обліку та аналізу основних засобів. Зокрема, розглянуто питання переоцінки основних засобів. Особливу увагу приділено фінансовій звітності підприємств в частині відображення в ній основних засобів.

Основними завданнями магістерської роботи є: дослідити проблеми придбання, амортизації та вибуття основних засобів відповідно до чинного законодавства; навести приклади складних облікових проблем та операцій, що становлять значну господарську діяльність; запропонувати удосконалення системи обліку основних засобів; виявити недоліки в облікових процесах та запропонувати шляхи їх усунення проаналізувати стан основних засобів та показники ефективності їх використання з метою виявлення тенденцій. **Метою дослідження** є вивчення процесу обліку основних засобів на ТОВ "Сандора" та аналіз ефективності їх використання; **Об'єктом дослідження** є методика обліку та аналізу основних засобів на підприємстві. Оцінка основних фондів охоплює різні аспекти, які в сукупності пропонують розуміння складу, прогресу та ефективності їх використання, а також довгострокових інвестицій. Значна увага приділяється

аналізу руху основних фондів, оскільки він є основним засобом вимірювання виробничих можливостей. Оцінка ефективності основних засобів і аналіз факторів, зокрема рентабельності капіталу, є ключовими елементами цього процесу оцінки.

Ця робота базується на сучасній економічній теорії, яка поєднує в собі класичні теорії та найновіші погляди на проблему. Робота була підготовлена з використанням різних методик, таких як аналіз і синтез, статистичні, економіко-математичні методи, історичний метод, порівняльний аналіз показників. Дослідження ґрунтується на результатах окремих економічних досліджень, як в інших країнах, так і всередині країни.

При написанні магістерської роботи були використані наступні джерела інформації: нормативно-правова база, література з питань обліку та аналізу основних засобів, річні звіти підприємства та дані первинного обліку підприємства.

Магістерська робота складається із вступу, трьох розділів, висновків до розділів, висновків і пропозицій, списку використаної літератури, додатків. Робота містить 14 таблиць, 5 рисунків, 8 додатків. Список використаної літератури містить 51 найменувань. Роботу викладено на 123 сторінках друкованого тексту.

РОЗДІЛ 1. Теоретичні основи організації бухгалтерського обліку основних засобів

1.1. Економічна сутність основних засобів і завдання їх обліку

Бухгалтерський облік основних засобів в Україні, у тому числі на підприємствах, об'єднаннях, госпрозрахункових організаціях, іноземних організаціях, бюджетних підприємствах, повинен здійснюватися відповідно до вимог відповідних законодавчих та нормативних документів.

«Положення 7 «Основні засоби» визначає порядок ведення обліку та складання звітності щодо основних засобів та інших необоротних матеріальних активів [5, с11]».

«Усі види юридичних осіб, незалежно від того, чи вони належать окремим особам, групам чи іншим організаціям, повинні дотримуватися правил Положення (стандарту) 7».

«Положення (стандарт) 7 не поширюється на природні ресурси та операції з основними засобами, які мають особливості обліку на основі інших правил (стандартів) бухгалтерського обліку».

Об'єкт основних засобів –це закінчений пристрій з усіма пристосуваннями і приладдям до нього, або окремий конструктивно відокремлений предмет, призначений для виконання певних самостійних функцій, чи відокремлений комплекс конструктивно з'єднаних предмет і в однакового або різного призначення, що мають для їх обслуговування загальні пристосування, приладдя, керування та приладдям, пристосуваннями, пристроями для керування та єдиним фундаментом для їх обслуговування, внаслідок чого кожний предмет може виконувати свою функцію, а комплекс може виконувати певні завдання тільки у складі комплексу, а не самостійно [2,с.180].

Група основних засобів складається з набору матеріальних активів, які ідентичні за технічними характеристиками, цілями та умовами використання.

Об'єкти основних засобів визнаються активами, якщо існує ймовірність того, що вони принесуть економічні вигоди в майбутньому, і якщо їх вартість можна точно визначити.

Матеріально-технічна база підприємства базується на основних засобах, а розвиток і вдосконалення цих засобів є важливою частиною підвищення якості та конкурентоспроможності продукції, що випускається.

Основні засоби обліковуються за окремими об'єктами та класифікаційними групами централізовано.

Сільськогосподарська техніка, споруди, транспортні засоби, обладнання, комп'ютери, прилади та обладнання, транспортні засоби, інструменти, інвентар та інші засоби праці є основними засобами, вартість яких поступово знижується в результаті зношення. Перш за все, основні засоби повинні бути чітко класифіковані для правильного обліку.

Класифікація основних засобів може бути використана в автоматизованих системах управління для вирішення наступних завдань:

- систематичний облік і звітність основних засобів; визначення норм амортизації основних засобів і віднесення амортизаційних відрахувань на витрати виробництва;
- проведення робіт по перепису, оцінці та переоцінці складу і стану основних засобів і обробки робіт по перепису, оцінці та переоцінці основних засобів.
- реалізації комплексу облікових функцій по основних засобах в рамках робіт за державною статистикою; [1,с.206].

У відповідності з рис. 1.1 основні засоби в Україні поділяються на групи відповідно до їх функціонального призначення, галузевої характеристики, використання та приналежності та натурально-матеріального складу.

Основні виробничі засоби включають будівлі, споруди, силові машини та устаткування, робочі машини та устаткування тощо; основні невиробничі засоби включають будівлі, споруди, силові машини та устаткування, робочі

машини та устаткування тощо, які безпосередньо беруть участь у виробничому процесі або сприяють його здійсненню, і використовуються в сферах, які не є сферами виробництва.

Спортивні комплекси, будинки культури, дитячі дошкільні заклади, пральня, лазні, перукарні та інші основні засоби, які належать підприємству та використовуються у невиробничій сфері, належать до невиробничої сфери.

Напрямок діяльності конкретного підприємства та робота допоміжних і обслуговуючих виробництв пов'язані з наявністю цих або інших засобів [3, с. 156].

У промисловій галузі знаходиться значна частина основних засобів. Він безпосередньо пов'язаний з процесом виробництва товару. Таким чином, у бухгалтерському обліку основні засоби промислових підприємств поділяються на три категорії: виробничі (промислові) основні засоби, виробничі основні засоби інших секторів економіки та невиробничі (непромислові) основні засоби.

Невиробничі основні засоби не беруть участі в процесі виробництва безпосередньо. Невиробничі основні засоби включають будівлі та споруди житлово-комунального та побутового призначення, транспортні засоби, устаткування, інструменти та інші основні засоби невиробничого призначення, необхідні для задоволення потреб населення в житловому, комунальному та культурно-побутовому секторах [13, с.124].

Термін «оренда» використовується для опису основних засобів, які використовує підприємство, але не є його власністю. Орендовані основні засоби обліковуються як на балансовому, так і на позабалансовому рахунках орендодавця. Це означає, що немає шансу, щоб один і той самий кошт був облікований двічі.

Відповідно до натурально-матеріального складу основні виробничі засоби поділяються на дванадцять груп:

1. Будівлі.
2. Споруди.

3. Передавальні пристрої.
4. Машини та устаткування включають силові машини та устаткування, робочі машини та устаткування, прилади для вимірювання та устаткування, лабораторне обладнання та інші машини та устаткування.
5. Транспортні засоби.
6. Інструменти.
7. Виробничий інвентар і обладнання.
8. Господарський інвентар.
9. Робоча і продуктивна худоба.
10. Багаторічні насадження.
11. Капітальні витрати на поліпшення земель (без споруд).
12. Інші основні засоби включають бібліотечні ресурси, малоцінні необоротні матеріальні активи, тимчасові (нетитульні) споруди, природні ресурси, інвентарну тара, предмети прокату та інші [3, с. 19].

Підприємства мають право визначати вартість предметів, які вважаються малоцінними необоротними матеріальними активами.

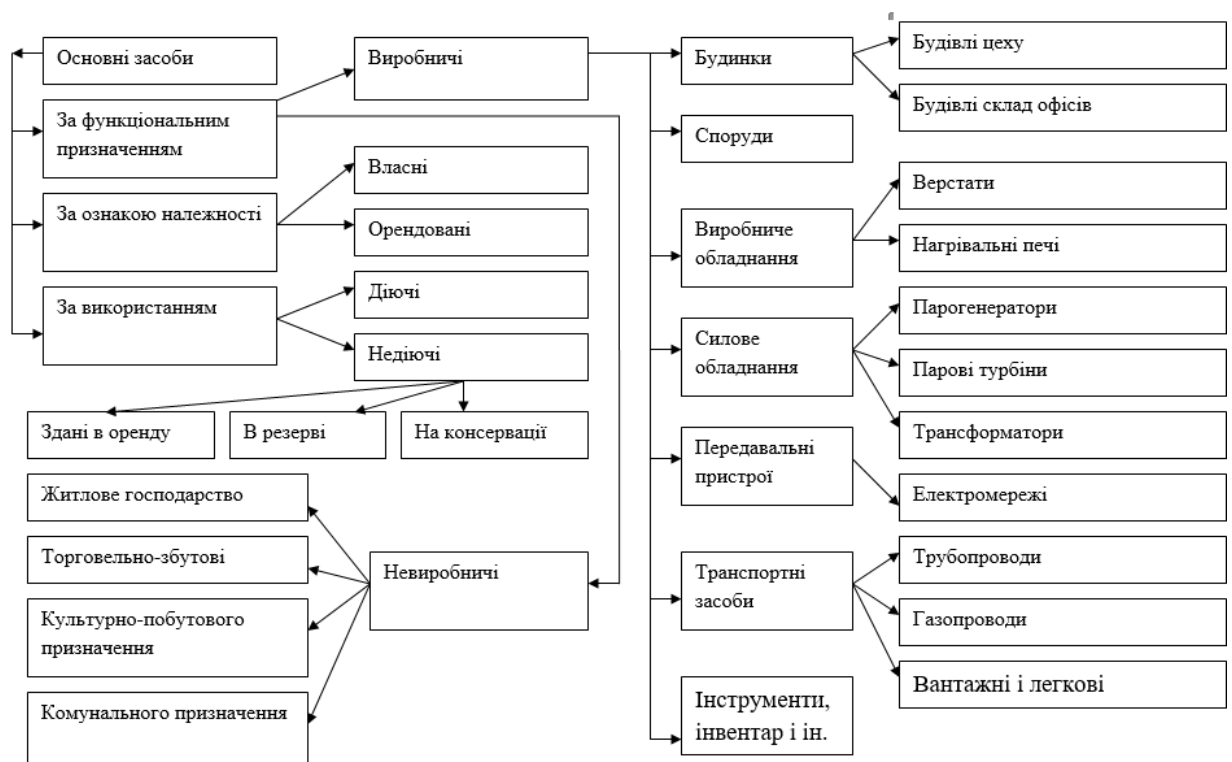

Рис.1.1. Класифікація основних засобів

Для цілей оподаткування всі необоротні активи, включаючи основні засоби, поділені на 16 груп (Додаток А). Під час застосування методів амортизації та розрахунку норм амортизації платник податків повинен враховувати цю категорію. Законодавець визначив, що відноситься до матеріальних необоротних активів, виходячи з груп, наведених у цьому пункті.

Слід зазначити, що категорія основних засобів та інших необоротних активів, наведена в цьому пункті, майже повністю повторює категорію основних засобів, наведену в пункті 5 П(С)БО 7, а також назви субрахунків синтетичного рахунку 10 «Основні засоби» та 11 «Інші необоротні матеріальні активи» згідно з Планом рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і операцій підприємств. Для кожної групи визначаються терміни мінімального корисного використання основних засобів і інших необоротних активів.

П(С)БО 7 «Основні засоби» (експлуатація) визначає термін корисного використання як очікуваний період часу, протягом якого компанія використовує необоротні активи або виробляє або виконує очікуваний обсяг продукції (робіт, послуг), а також її виробництво. Крім того, є деякі особливості. Наприклад, загальне законодавство не встановлює строк корисного використання основних засобів або інших необоротних активів. Бюджетні установи є єдиними особами, чиї активи мають обмежений термін корисного використання, згідно з Інструкцією з бухгалтерського обліку необоротних активів бюджетних установ, затвердженою наказом ДКУ від 17.07.2000 № 64. Строки, запропоновані в Кодексі, значно відрізняються від строків, наведених у цій Інструкції.

Бюджетні постанови, як відомо, належать до неприбуткових організацій. На них не застосовуватимуться положення щодо мінімального терміну корисного використання основних засобів, передбачені Кодексом.

Земля, природні ресурси, бібліотечні фонди та малоцінні необоротні матеріальні активи — це чотири види активів, які мають невизначений строк корисного використання. У групі 4 машини та обладнання є підгрупа активів під назвою «інформаційне обладнання», яка має менший термін служби

порівняно з іншими активами групи.

Незалежно від субрахунку, до якого належать біологічні активи, вони повинні мати строк корисного використання не менше семи років.

Наведена нижче таблиця використовується для порівняння структури груп основних засобів у бухгалтерському обліку та для визначення об'єкта оподаткування податку на прибуток. (табл. 3.15).

Порівняння показує, що позиції оподаткування та бухгалтерського обліку майже однакові. Лише групи податків 2,3,4,6 представлені більш детально.

Основні засоби поступово втрачають свої властивості і приходять в непридатність через фізичні сили, технічні можливості та економічні фактори.

Двома факторами, які впливають на моральний знос, є зростання продуктивності праці та темпи технологічного прогресу. Поява більш сучасного устаткування та інших основних засобів призводить до морального зносу старого устаткування, а це означає, що продуктивність праці знижується.

Знос, який відбувається через сили природи та вплив зовнішніх факторів, прискорює старіння основних засобів.

Для економіки виробництва правильне визначення ступеня зносу основних засобів є важливим для визначення розміру амортизаційних відрахувань і відновної вартості основних засобів.

Формула 1.1 може бути використана для визначення фізичного зносу основних засобів відповідно до термінів служби.

$$I = T_{\phi} / T_{н} \times 100 \quad (1.1)$$

де I – знос (%);

T_{ϕ} – фактичний термін служби (років);

$T_{н}$ – термін служби по встановленій нормі (амортизаційний період) (років).

Необоротні активи приносять економічні вигоди підприємству протягом кількох років, тому їх вартість слід розподіляти між звітними періодами, щоб забезпечити відповідність доходів і витрат. Це вирішує питання амортизації.

Амортизація — це термін, який використовується для опису вартості

необоротних активів, які поступово витрачаються протягом терміну їх корисного використання. Термін «амортизація» походить від слова «сплата боргів».

Вартість, що підлягає амортизації, визначається як початкова (або переоцінена) вартість необоротних активів, за винятком їх ліквідаційної вартості.

Сума коштів або вартості інших активів, яку підприємство очікує отримати після закінчення корисного використання активу, за відрахуванням витрат, пов'язаних з продажем або ліквідацією, називається ліквідаційною вартістю.

Термін «строк корисного використання» або «строк експлуатації» визначається як період часу або кількість одиниць продукції (послуг), протягом якого підприємство планує використовувати відповідний об'єкт.

Для амортизації необоротних активів підприємство самостійно обирає метод відповідно до норм П(С)БО 7 і 8.

Методи, які використовуються для нарахування амортизації основних засобів, включають:

- а) прямолінійний;
- б) зменшення залишкової вартості;
- в) прискорений зменшення залишкової вартості;
- г) кумулятивний;
- д) виробничий.

Завдання бухгалтерського обліку основних засобів [6, с.120].

Облік основних засобів повинен включати: • Контроль за збереженням основних засобів.

• Своєчасне та коректне документування надходження, внутрішнього переміщення та вибуття основних засобів • Обчислення та відображення в бухгалтерському обліку зносу та амортизації основних засобів

• Визначення вартості ремонту основних засобів.

• Контроль використання основних засобів, які включають виробничі площі, устаткування, машини, транспортні засоби та інші засоби праці.

Бухгалтерський облік основних засобів також повинен стежити за тим, як виробничі площі, устаткування, машини, транспортні засоби та інші засоби праці використовують.

1.2. Особливості визнання основних засобів та їх оцінка

В залежності від характеру стану основних засобів та часу оцінки визначаються наступні види вартості основних засобів відповідно до П(С)БО 7 "Основні засоби":

- Первісна вартість;
- Переоцінена (відновлювальна) вартість;
- Ліквідаційна вартість;
- Справедлива вартість;
- Вартість, яка амортизується;
- Залишкова вартість.

Первісна вартість визначається як історична (фактична) вартість необоротних активів, яка складається з суми грошових коштів або справедливої вартості інших активів, які були сплачені або витрачені для придбання або створення цих необоротних активів. [2, стор. 184].

Переоцінена вартість означає, скільки коштують необоротні активи після переоцінки.

«Залишкова вартість» основних засобів - це різниця між їхньою вартістю на ринку та сумою їх зносу.

Ринкова вартість визначається шляхом експертної оцінки, яка зазвичай проводиться професійними оцінювачами.

Вартість, що амортизується, визначається як переоцінка або переоцінка вартості необоротних активів після вирахування їх ліквідаційної вартості.

сума коштів або вартість інших активів, яку компанія очікує отримати після продажу необоротних активів після закінчення терміну корисного використання (експлуатації), за вирахуванням витрат, пов'язаних з продажем.

У балансі підприємства відображаються як залишкова вартість, так і первісна вартість; однак лише залишкова вартість враховується у валюті

балансу, або загальній сумі. З часом залишкова вартість об'єкта зменшується через зношування.

Відповідно до П(С)БУ 7 «Основні засоби», балансова вартість - це сума, за якою актив включається у баланс після вирахування нарахованого зносу.

Основні засоби, які були створені або куплені, відображаються на балансі підприємства за їх початковою вартістю. Окремий об'єкт основних засобів є окремою частиною обліку основних засобів.

Первісна вартість об'єкта основних засобів складається з коштів, які сплачуються підрядникам і постачальникам активів за виконання будівельно-монтажних робіт (без врахування непрямих податків).

- Збори за реєстрацію, державне мито та інші платежі, пов'язані з отриманням прав на об'єкт основних засобів
- Загальна сума ввізного мита.
- Непрямі податки, пов'язані з придбанням основних засобів або їх створенням, якщо вони не компенсуються підприємством
- Витрати на страхування ризиків, пов'язаних із доставкою основних засобів
- Витрати, пов'язані з установкою, монтажем і налагодженням основних засобів
- Інші витрати, що прямо пов'язані з доведенням основних засобів до стану, придатного для запланованого використання.², с.185].

У підсумок балансу основні засоби включаються по залишковій їх вартості [12,с.186].

Первісна вартість об'єктів, які переводяться до основних засобів з оборотних активів, товарів, готової продукції та інших джерел, дорівнює їх собівартості. Ця собівартість визначається відповідно до вимог (стандартів) бухгалтерського обліку, зокрема, відповідно до П(С)БУ 9 "Запаси" та 16 "Витрати". [29, с.231].

Загальна сума витрат включає витрати, необхідні для підтримки об'єкта в робочому стані та отримання передбачуваних економічних вигід від його використання.

Переоцінена залишкова вартість об'єкта основних засобів, якщо його залишкова вартість дорівнює нулю, визначається шляхом додавання його справедливої вартості до його первісної вартості. При цьому загальна сума зносу об'єкта залишається незмінною.

Звідси переоцінену первісну вартість основних засобів (ППВ_{о.з.}) можна визначити за формулою 1.2

$$\text{ППВ}_{\text{о.з.}} = \text{ПВ} * \text{I}_{\text{п}} \quad (1.2)$$

де ПВ – первісна вартість об'єкта основних засобів;

I_п - індекс переоцінки об'єкта основних засобів.

Переоцінена сума зносу об'єкта основних засобів ($\Pi \sum \text{I}_{\text{о.з.}}$) за формулою 1.3

$$\Pi \sum \text{I}_{\text{о.з.}} = \sum \text{I} * \text{I}_{\text{п}} \quad (1.3)$$

де $\sum \text{I}$ – сума зносу об'єкта основних засобів.

Індекс переоцінки об'єкта основних засобів (I_п) за формулою 1.4

$$\text{I}_{\text{п}} = \text{СВ} / \text{I} \quad (1.4)$$

де СВ – справедлива вартість об'єкта основних засобів;

I – знос об'єкта основних засобів.

Інформація про зміни в первісній вартості та сумі зносу основних засобів фіксується у відповідних реєстрах аналітичного обліку [1, с.234].

Перевищення суми попередніх оцінок об'єктів основних засобів, які були раніше переоцінені, над сумою попередніх знижень залишкової вартості цих об'єктів включається до нерозподіленого прибутку та одночасно зменшується додатковий капітал.

1.3. Законодавчо-нормативне і літературне забезпечення обліку та аналізу основних засобів

При організації обліку основних засобів в Україні підприємства, їх об'єднання, держрозрахункові організації (за винятком банків), представництва іноземних компаній, які здійснюють діяльність в Україні, а також підприємства, фінансування яких здійснюється за рахунок коштів бюджету, повинні

дотримуватися відповідних законодавчих та нормативних актів:

1. Законом України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" № 996-XIV від 16 липня 1999р., який визначає правової засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності. Метою ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності є подання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух коштів підприємства. [11,с.14].

2. Наказом Міністерства статистики України "Про затвердження типової форми первинного обліку" № 192 від 21.06.96 р.

3. Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби". Затверджено наказом Міністерства фінансів України №92 від 27.02.2000р. (zareєстрованого в Міністерстві юстицій України 18 травня 2000р. за №288/4509) [5] .

4. Планом рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій №291 від 30.11.1999р.

5. Інструкцією із застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій №291 від 30.11.1999р. (zareєстровано в Міністерстві юстицій України №893/4186 від 21.12.1999р.)

Стандарт бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» встановлює методологічні принципи для збору інформації про основні засоби та інші необоротні матеріальні активи, а також для розкриття цієї інформації у фінансовій звітності [7, с. 8].

Крім бюджетних установ, ці стандарти застосовуються до підприємств, організацій та інших форм власності. Відтворені природні ресурси та операції з основними засобами, особливості яких регулюються іншими стандартами бухгалтерського обліку, не підпадають під дію стандарту 7.

Окрім нормативної бази та законодавчих актів, що стосуються теми дослідження, у процесі написання магістерської роботи було використано

теоретичну літературу.

Ткаченко Н.М. «Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України» [20, с. 158] і Бутинець Ф.Ф. «Бухгалтерський фінансовий облік» [17, с. 49] були основними джерелами спеціальної літератури, яку використовували при написанні цієї роботи. Основна увага приділяється вивченню економічного змісту основних засобів і методів ведення обліку відповідно до національних стандартів.

В роботі Кундря-Висоцької О.П. «Бухгалтерський облік» [29, с.120] детально розглядається та досліджується облік основних засобів у всіх аспектах діяльності підприємства. Додається багато прикладів кореспонденції рахунків, які показують господарські операції, які використовуються для відображення обліку основних засобів у різних аспектах діяльності підприємства.

У навчальному посібнику «Економічний аналіз. Практикум» Шурпенкової Р. К. 2006 року видання аналізу основних засобів підприємства присв'ячена окрема тема, у якій розглядається аналіз забезпечення підприємства основними засобами та ефективності їх використання [50, с.132].

Автор аналізує поняття "основні засоби", визначає його ціль та компоненти для проведення аналізу забезпеченості підприємства основними засобами, а також вказує на джерела інформації для проведення аналізу. Він також розглядає фактори, що впливають на структуру і динаміку основних засобів підприємства, та розкриває значення коефіцієнтів, які застосовуються для цього виду аналізу (коефіцієнт оновлення, вибуття, зношеності, придатності). Додатково виводяться показники, такі як фондоозброєність, фондівіддача і фондомісткість, і подаються формули для їх розрахунку. Також аналізується ефективність використання устаткування.

Висновки до розділу 1

У перехідний період до ринкових умов, роль бухгалтерського обліку та аналізу набуває значної ваги як ключового інструменту для отримання повної

та достовірної інформації про майно підприємства, зокрема, щодо його основних засобів.

Методологічні принципи формування бухгалтерської інформації про основні засоби та інші необоротні матеріальні активи визначаються в Положенні (стандарті) 7 "Основні засоби".

Матеріальні активи, які підприємство зберігає для використання в процесі виробництва, постачання товарів чи послуг, оренди іншим особам або для адміністративних і соціальних потреб, називають основними засобами. Корисне використання основних засобів перевищує рік (або операційний цикл, якщо він довше року) [5].

Собівартість основних засобів, які надійшли протягом звітного періоду, відображається на дебеті рахунку №10 «Основні засоби», а також на кредиті. Дебетове сальдо показує вартість усіх власних основних засобів, які має компанія.

Таким чином, аналіз основних засобів підприємства ґрунтується на нормативних актах, таких як Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»..

Отже, аналіз основних засобів підприємства ґрунтується на законодавчо-нормативному забезпеченні, яке включає закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні". Цей закон визначає основні методологічні принципи ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності для підприємств будь-якої організаційної структури та форми власності, за винятком державної. Крім того, Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби" детально розкриває особливості обліку основних засобів підприємства, зокрема процедуру їх визнання, оцінки, переоцінки та суть амортизації. Більшість літературних джерел досліджують сутність та значення основних засобів, мету та завдання їх аналізу, а також фактори, які впливають на їх стан, обсяг і структуру, використовуючи коефіцієнти та показники для проведення цього аналізу.

РОЗДІЛ 2. Організація і шляхи вдосконалення обліку основних засобів на підприємстві

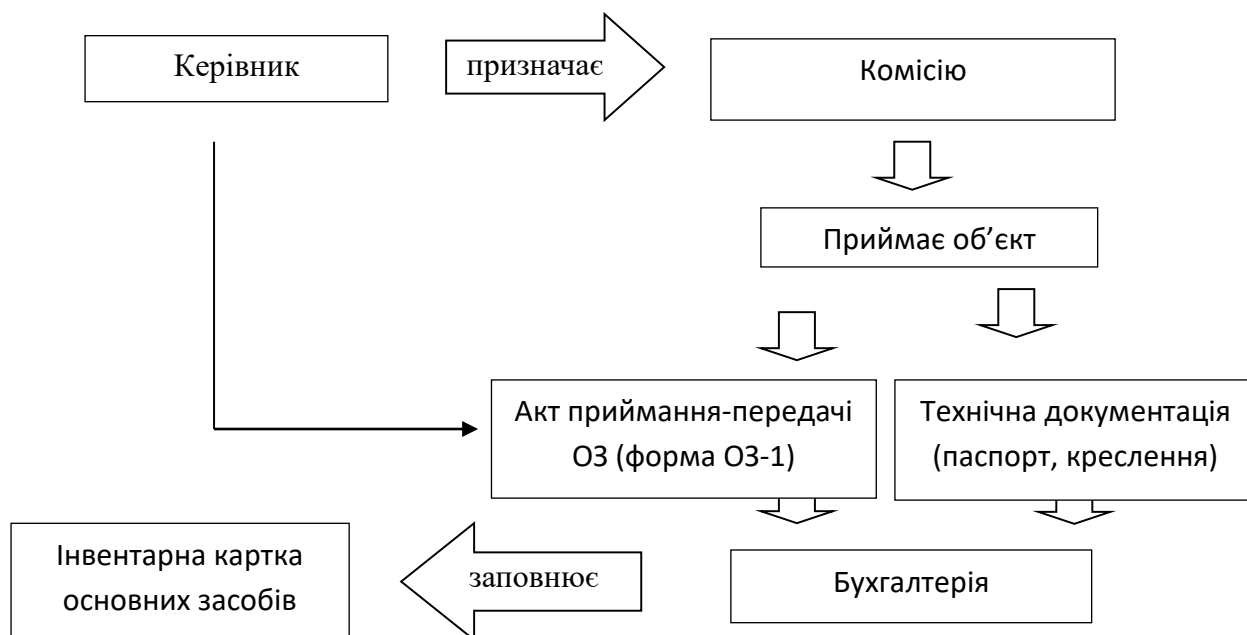
2.1. Документальне оформлення обліку основних засобів на ТОВ “Сандора”

Як загальновідомо, основою бухгалтерського обліку є первинні документи. Спочатку синтетичні та аналітичні регістри відображають інформацію з цих документів, а потім вона систематизується на рахунках бухгалтерського обліку. Крім того, дані, пов’язані з податковим обліком, також повинні бути підтверджені оригінальними документами. Отже, необхідно, щоб ці документи були складені правильно та вчасно, щоб у майбутньому бухгалтер міг бути впевнений, що будь-які перевірки не призведуть до претензій до його роботи та подальшої відповідальності.

Документування основних засобів здійснюється за допомогою первинних документів, які визначені наказом Міністерства статистики України "Про затвердження типових форм первинного обліку" №352 від 29.12.95 року. Цим наказом Міністерство статистики затвердило типові форми первинної облікової документації з обліку основних засобів, які ввели в дію з 1 січня 1996 року. [4, с.9].

Основні засоби відображаються на дебеті рахунка 10 в момент їх надходження на підприємство, за умови, що об’єкт не потребує монтажу та вводиться в експлуатацію негайно після надходження. Документування надходження основних засобів описане на рисунку 2.1.

При отриманні основних засобів для кожного об’єкта складається стандартна форма № ОЗ-1 "Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів". Цей документ складається незалежно від причини, що викликала надходження основних засобів на підприємство: будь-то угода про закупівлю-продаж, безоплатна передача та інше. [15, с.181]

Рис.2.1. Документування надходження основних засобів

Форма No ОЗ-1 використовується для оформлення зарахування до складу основних засобів, введення в експлуатацію, внутрішнього переміщення та виведення із складу основних засобів, коли вони передаються іншому підприємству. Під час надходження або вибуття основних засобів вона складається в одному примірнику. Акт внутрішнього переміщення, або прийому-передачі основних засобів, разом із документацією, передається в бухгалтерію та підписується керівником та головним бухгалтером.

У випадку продажу основних засобів акт прийому-передачі (форма ОЗ-1) складається з трьох примірників: перші два залишаються у продавця, а третій передається покупцеві.

Для обліку основних засобів також використовуються стандартні форми: акт No ОЗ-3 «Акт списання основних засобів» і акт No ОЗ-2 «Акт здачі відремонтованих, реконструйованих і модернізованих об'єктів».

Коли основні засоби списуються повністю або частково, необхідно скласти «Акт списання основних засобів», який є стандартним актом No ОЗ-3. Акт має два примірники. Одне зберігається в бухгалтерії, а друге передається матеріально-відповідальній особі. У акті в розділі «Розрахунок результатів списання об'єкта» зазначаються витрати, пов'язані зі списанням, а також вартість матеріальних цінностей, отриманих у результаті ліквідації.

Протягом процесу документування господарських операцій та пов'язаних з ними змін облікова інформація рухається між первинною документацією, регістрами синтетичного та аналітичного обліку та звітністю.

Основні засоби надходять внаслідок:

- безоплатного отримання.
- обміну на інший актив;
- власного виготовлення;
- внеску до статутного капіталу засновників підприємства;
- придбання у інших підприємств;

Всі витрати, пов'язані з придбанням основних засобів, включаються в первісну вартість основних засобів. Згідно з П(С)БО 7, створені або придбані основні засоби зараховуються на баланс за їхньою початковою вартістю, а не за їхньою початковою вартістю, згідно з їхнім початковим вартістю.

Первісна вартість основних засобів – історична (фактична) собівартість основних засобів у сумі грошових коштів або справедливої вартості інших активів, сплачених (переданих), витрачених на придбання (створення) основних засобів. [5, с.4].

Складові первісної вартості об'єкта основних засобів визначені в пункті 8 П(С)БО 7 і включають наступне:

- суми, сплачені постачальникам активів та підрядникам за виконання будівельно-монтажних робіт (без включення непрямих податків);
- суми ввізного мита;
- суми непрямих податків, сплачених у зв'язку з придбанням (створенням) основних засобів (якщо вони не компенсуються підприємством);
- реєстраційні збори, державний збір і подібні платежі, пов'язані з придбанням (отриманням) прав на об'єкт основних засобів;
- витрати, пов'язані з охороною основних засобів від ризиків доставки;

- витрати, пов'язані з установкою, монтажем і налагодженням основних засобів;
- інші витрати, пов'язані з приведенням основних засобів до стану, придатного для використання в запланованих цілях.

Згідно з П(С)БО 7, витрати на доставку та розвантаження об'єктів основних засобів не відображаються окремо в складі первісної вартості; натомість ці витрати розглядаються як інші витрати, пов'язані з приведенням об'єкта до робочого стану.

Витрати на відсотки за користування кредитом не враховуються у первісній вартості основних засобів, які були придбані частково або повністю за рахунок позикового капіталу.

Основні засоби приймаються за актом приймання-передачі, який складається комісією за наказом керівника підприємства. У цьому акті наведено первісну вартість об'єкта, коротку технічну характеристику та місце експлуатації. Крім того, акт містить технічну документацію об'єкта.

Кожному об'єкту основних засобів присвоюється номер інвентарної картки типу No 03-6, яка служить реєстром аналітичного обліку.

Субрахунок 152 "Придбання (виготовлення) основних засобів" призначений для фіксації витрат на придбання чи виготовлення власними силами об'єктів основних засобів.

Аналітичний облік капітальних інвестицій ведеться з урахуванням видів основних засобів та окремих об'єктів капітальних вкладень (інвентарних об'єктів) [25, с. 68, 71-75].

Документальне оформлення та облік основних засобів при їх вибутті здійснюється у разі продажу або ліквідації.

Вибуття основних засобів оформляється такими первинними документами:

- актом прийому-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів (ф. ОЗ-1);
- актом на списання основних засобів (ф. ОЗ-3);
- актом на списання автотранспортних засобів (ф. ОЗ-4).

У випадку безоплатної передачі основних засобів іншому підприємству акт прийому-передачі основних засобів (форма ОЗ-1) складається з двох екземплярів для кожної сторони. Акт продажу складається з трьох примірників: два перші залишаються у продавця, а третій передається покупцеві.

Якщо основні засоби списуються повністю або частково, необхідно подати акт на списання основних засобів (форма ОЗ-3). Акт складається в двох примірниках. Один зберігається в бухгалтерії, а другий передається матеріально-відповідальній особі. У цьому акті вказуються витрати, пов'язані зі списанням, а також вартість матеріальних цінностей, які були отримані в результаті ліквідації.

Коли легковий або вантажний автомобіль, причеп тощо списуються через повну ліквідацію, використовується акт на списання автотранспортних засобів (форма ОЗ-4).

Інвентарна картка обліку (форма ОЗ-6) створюється в бухгалтерії для кожного об'єкта основних засобів на основі акту.

Графік 4 розділу I Журналу 4 свідчить про втрату основних засобів через їх продаж, безоплатну передачу, нездатність отримати економічні вигоди від подальшого використання або невідповідність критеріям визнання активом.

Продаж основних засобів відображається на кредиті субрахунку 742 «Дохід від реалізації необоротних активів». Цей субрахунок має дебет, на якому відображається загальна сума непрямих податків, включаючи ПДВ.

Залишкова вартість проданого об'єкта основних засобів списується на витрати періоду в дебет субрахунку 972 "Собівартість реалізованих необоротних активів". На дебет цього рахунку також списуються усі витрати, пов'язані з реалізацією об'єкта основних засобів.[21, с. 124-127].

Об'єкт може бути повністю завершений або частково. Первісна вартість і знос основних засобів зменшуються відповідно на суму первісної вартості та зносу ліквідованої частини основних засобів. Залишкова вартість об'єкта, а також витрати, пов'язані з його ліквідацією, відображаються на рахунку 976 «Списання необоротних активів».

2.2. Синтетичний і аналітичний облік основних засобів у ТОВ «Сандора»

Положення бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» визначає методологію обліку та розкриття основних засобів у фінансовій звітності. Орендовані або надані в оренду основні засоби реєструються відповідно до П(С)БО 14 «Оренда».

Аналітичний облік основних засобів ТОВ «Сандора» включає технічні та економічні характеристики підприємства, його місцезнаходження, первісну та переоцінену вартість, а також норму амортизації. Ця книга записує всі зміни, які відбуваються під час роботи основних засобів.

ТОВ «Сандора» використовує національні рахунки відповідно до Плану рахунків для обліку своїх основних засобів.

Рахунок 10 «Основні засоби» розроблений для збору та узагальнення даних про рух власних або отриманих об'єктів, а також орендованих цілісних майнових комплексів, що входять до складу основних засобів. Сальдо рахунку №11 «Інші необоротні матеріальні активи» та сальдо рахунку №10 «Основні засоби» складають загальну суму за статтею «Основні засоби» у балансі.

Дебет рахунку 10 "Основні засоби" відображає надходження (придбання, створення, отримання безоплатно) основних засобів, а також суму витрат, пов'язаних з поліпшенням об'єкта (модернізація, модифікація, добудова, дообладнання, реконструкція тощо), що призводить до збільшення майбутніх економічних вигод, первісно очікуваних від використання об'єкта. Також до дебету цього рахунку відображаються суми дооцінки вартості об'єкта основних засобів, а також вибуття основних засобів внаслідок продажу, безоплатної передачі або невідповідності критеріям визнання активом. У випадку часткової ліквідації об'єкта основних засобів до дебету рахунку також відображається сума уцінки об'єктів. [25, с.141]

Бухгалтерський облік основних засобів, які використовуються в виробничій діяльності підприємств, проводиться за сумою витрат, пов'язаних із

їх виготовленням, придбанням, доставкою, будівництвом, встановленням, страхуванням під час транспортування, державною реєстрацією, реконструкцією та модернізацією, а також за допомогою субрахунків на рахунку No10 «Основні засоби».

Розділ 10 складається з таких субрахунків: 100 «Інвестиційна нерухомість»; 101 «Земельні ділянки»; 102 «Капітальні витрати на поліпшення земель»; 103 «Будинки та споруди»; 104 «Машини та обладнання»; 105 «Транспортні засоби»; 106 «Інструменти, прилади та інвентар»; 107 «Робоча і продуктивна худоба»; 108 «Багаторічні насадження»; 109 «Інші основні засоби».

Облік земельних ділянок ведеться на субрахунку 101, який називається «Земельні ділянки».

Субрахунок 102, відомий як «Капітальні витрати на покращення земель», використовується для обліку капітальних вкладень у покращення земель, таких як меліоративні, осушувальні, іригаційні та інші роботи.

Субрахунок 103 використовується для обліку наявності та руху будинків, споруд, їх структурних компонентів і передавальних пристроїв, а також житлових будівель.

На субрахунках No 104 «Машини та обладнання», No 105 «Транспортні засоби» та No 106 «Інструменти, прилади та інвентар» ведеться облік руху та наявності автомобілів. Це включає вузли та запасні частини для транспортних засобів, такі як двигуни, мости, запасні колеса, підйомники, інструменти та інвентар. Меблі, електронні, оптичні, електромеханічні та побутові прилади та інструменти

Облік робочої та продуктивної худоби, а також багаторічних насаджень здійснюється на субрахунках No 107 і No 108 відповідно.

На субрахунку 109, який називається «Інші основні засоби», обліковується рух і наявність інших основних засобів, які не включені до інших субрахунків рахунку 10 «Основні засоби».

Аналітичний облік основних засобів ТОВ «Сандора» проводиться окремо для кожного об'єкту. У новому Плані рахунків для окремих видів основних

засобів використовується спеціальний або спрощений порядок обліку. Для малоцінних і швидкозношуваних предметів (МШП), які мають термін служби понад один рік, їх включають до складу необоротних матеріальних активів на субрахунку №112 «Малоцінні необоротні матеріальні активи», на яких нараховується знос.

Аналітичний облік основних засобів проводиться за допомогою карток обліку руху основних засобів (форма №03-8), які використовуються як для будівель і споруд, так і для машин, обладнання, інструменту, виробничого і господарського інвентарю, замість карток №03-6.

Кожен важливий об'єкт має номер запасів, який зберігається протягом усього терміну експлуатації. Цей номер міститься в усіх основних документах, які контролюють наявність і рух об'єкта, таких як акти внутрішнього переміщення основних засобів, акти приймання-передачі основних засобів та інші.

Для малих підприємств інвентарні книги використовуються для аналітичного обліку основних засобів.

Для контролю за зберіганням інвентарні картки складаються в одному екземплярі (форма №03-7) відповідно до класифікаційних груп.

ТОВ «Сандора» веде інвентарні списки основних засобів (форма №03-9) для об'єктного обліку основних засобів у місцях їх знаходження та експлуатації. У цих списках зазначаються інвентарний номер, повна назва та первісна вартість об'єкта, його вибуття та переміщення.

Для бухгалтерського обліку зносу необоротних активів використовується наявний рахунок № 13 «Знос необоротних активів». На цьому рахунку відкриті субрахунки № 131, що стосується зносу основних засобів, № 132, що стосується зносу інших необоротних матеріальних активів і № 133, що стосується зносу нематеріальних активів.

Знос визначається за допомогою витрат обігу у торгівлі, також відомих як втрати виробництва. Документ, який підтверджує право на списування нарахованого зносу на витрати, називається актом введення в експлуатацію основних засобів.

Кореспонденція рахунків на на ТОВ “Сандора” по обліку основних засобів наведено у Додатку Б.

2.3. Інвентаризація та методи нарахування амортизації основних засобів

Компанії зберігають свої основні засоби відповідно до інструкції з інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів, документів, розрахунків та інших активів, затвердженої наказом Міністерства фінансів України від 11 серпня 1994 року № 69.

Основні засоби інвентаризуються щороку, але не раніше 1 жовтня. Дозволяється інвентаризація будівель, споруд та інших нерухомих об'єктів раз у три роки, а бібліотечних фондів — раз у п'ять років. Однак у деяких випадках інвентаризація необхідна, наприклад, коли майно державного підприємства передається в оренду, приватизується або перетворюється в акціонерне товариство, а також перед складанням річного звіту.

Інвентаризацію проводить комісія, яка призначається наказом керівника підприємства. Результати інвентаризації фіксуються в інвентаризаційній відомості (форма інв-І), яку складають посадові особи, відповідальні за збереження об'єктів. Виявлені об'єкти, які не взяті на облік або недостача, документуються відповідними актами.

Кредит рахунка 10 «Основні засоби» переноситься на дебет рахунка 976 «Списання необоротних активів», щоб списати недоліки об'єктів основних засобів за залишковою вартістю. У дебеті рахунка 131 «Знос основних засобів» і кредиті рахунка 10 «Основні засоби» відображається сума зносу, нарахована по цих об'єктах.

Після того, як рішення було прийнято керівником або власником компанії, збитки, пов'язані з втратою або пошкодженням основних засобів, будуть стягнені на винних осіб.

Д-т рах. 375 «Розрахунки по відшкодуванню завданих збитків»

К-т рах. 716 «Відшкодування раніше списаних активів».

Якщо винні особи не були визначені на момент виявлення недостачі основних засобів, їх вартість відображається на забалансовому рахунку 072 «Невідшкодовані нестачі та втрати від псування цінностей». Після встановлення винуватців нестачі або псування основних засобів дебет рахунка 375 «Розрахунки по відшкодуванню завданих збитків» і кредит рахунка 716 «Відшкодування раніше списаних активів» відповідають сумі, яка повинна бути відшкодована. Крім того, можна відрахувати цю суму з кредиту рахунка 072 «Невідшкодовані нестачі та втрати від псування цінностей».

Порядок оцінки збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 22 січня 1996 року № 116, визначає суму відшкодування. Згідно з формулою 2.1 балансова вартість основних засобів (за вирахуванням амортизаційних відрахувань) визначає розмір збитку від нестачі основних засобів на день виявлення нестачі. Розмір збитку не може перевищувати 50% балансової вартості основних засобів на день виявлення нестачі.

$$P_z = [(B_v - A) \cdot I_{inf} + PDV + A_z] \cdot 2 \quad (2.1)$$

де P_z - розмір збитку;

B_v - балансова вартість;

A - амортизаційні відрахування;

I_{inf} - загальний індекс інфляції (визначений Держкомстатом України);

PDV - податок на додану вартість;

A_z - акцизний збір;

2 - коефіцієнт, який використовується для визначення суми, яка виникає, коли основні засоби відсутні. Збитки, відшкодовані матеріально відповідальними особами, можна відобразити на дебеті рахунків 30, 31 «Розрахунки в банках» або 66 «Розрахунки з оплати праці» і кредиті рахунка 375. У випадку, якщо керівником прийнято рішення утримувати суму збитку із заробітної плати винної особи, це можна зробити.

Рішення щодо урегулювання розходжень і матеріали для інвентаризації затверджуються керівником підприємства, і вони повинні бути відображені в

обліку того місяця, в якому закінчується інвентаризація, але не пізніше останнього місяця звітного року.

Основні засоби фізично та морально зношуються під час експлуатації. Нарахований знос, також відомий як амортизація, переноситься на вартість готової продукції. Залишкова вартість основних засобів зменшується на суму нарахованої амортизації.

Процес систематичного розподілу вартості необоротних активів, що амортизуються, протягом терміну корисного використання, називається амортизацією. Всі основні засоби, за винятком землі, підпадають під амортизацію. Амортизація нараховується протягом терміну корисного використання предмета [5, с. 3].

Підприємство самостійно визначає тривалість корисного використання об'єкта основних засобів з урахуванням передбачуваного використання, фізичного та морального зносу, правових обмежень та інших факторів.

Нарахування амортизації проводиться щомісяця, і первісна вартість об'єкта основних засобів за вирахуванням ліквідаційної вартості є вартістю, що амортизується.

Первісна вартість об'єкта після вирахування зносу називається його залишковою вартістю. Переоцінена залишкова вартість об'єкта, якщо його залишкова вартість дорівнює нулю, визначається додаванням його справедливої вартості до його первісної (переоціненої) вартості, не змінюючи загальну суму зносу.

Підприємства можуть проводити нарахування амортизації основних засобів із застосуванням прямолінійного методу або методу зменшення залишкової вартості [32, с.154].

Річне нарахування амортизації використовується прямолінійним методом, виходячи з очікуваного періоду використання та вартості. Річна амортизація,

визначена методом зменшення залишкової вартості, залежить від річної норми амортизації та залишкової вартості об'єкта на початок звітнього року. Річна сума амортизації визначається за формулою 2.2

$$AB = ZB \times Ha \quad (2.2)$$

Залишкова вартість об'єкта:

$$ZB = Pb - \sum Z$$

Норма амортизації визначається за формулою 2.3

$$Ha = \left(1 - \sqrt[\frac{T}{T_e}]{\frac{Lb}{Pb}} \right) \times 100\% \quad (2.3)$$

де ZB - залишкова вартість;

$\sum Z$ - сума нарахованого зносу у попередніх періодах;

Pb – первісна вартість;

AB - річна сума амортизації;

Ha - норма амортизації;

T - термін корисного використання об'єкта основних засобів;

Lb – ліквідаційна вартість.

3. Метод прискореного зменшення залишкової вартості

Річна сума амортизації складається з річної норми амортизації та залишкової вартості об'єкта на початок звітнього періоду (або первісної вартості об'єкта на дату початку нарахування амортизації). Річна норма амортизації обчислюється за допомогою формули 2.4, яка виходить зі строку корисного використання об'єкта, а потім подвоюється.

$$AB = ZB \times Ha \quad (2.4)$$

де AB - річна сума амортизації;

ZB - залишкова вартість;

Ha - норма амортизації;

T - термін корисного використання об'єкта основних засобів

4. Кумулятивний метод

Вартість, що амортизується, плюс кумулятивний коефіцієнт дають річну суму амортизації. Кумулятивний коефіцієнт визначається діленням кількості

років, що залишаються до кінця очікуваного строку використання об'єкта основних засобів, на загальну кількість років корисного використання об'єкта і обчислюється за формулою 2.5

$$AB = (Пв - Лв) \times K \quad (2.5)$$

де АВ - річна сума амортизаційних відрахувань;

Пв- первісна вартість;

Лв - ліквідаційна вартість;

К - кумулятивний коефіцієнт;

Тк - кількість років, що залишилися до кінця корисного використання об'єкта;

$\sum T$ - сума числа років корисного використання об'єкта основних засобів.

5. Виробничий метод

Коли виробнича ставка амортизації додається до фактичного місячного обсягу продукції (робіт, послуг), ми отримуємо місячну амортизацію. Виробнича ставка амортизації визначається діленням вартості, яка амортизується, на загальну кількість продукції (робіт, послуг), яку підприємство планує виробити (виконати) за допомогою об'єкта основних засобів. Виробничу ставку амортизації можна обчислити за допомогою формули 2.6.

$$AB_m = O_m \times B_a \quad (2.6)$$

де АВ_м - місячна сума амортизаційних відрахувань;

О_м - місячний обсяг продукції (робіт, послуг);

В_а – виробнича ставка амортизації.

$$B_a = \left(\frac{П_{\varepsilon} - Л_{\varepsilon}}{O} \right)$$

де О - загальний обсяг продукції (робіт, послуг);

Лв - ліквідаційна вартість

6. "Податковий" метод

Підприємство може використовувати правила та методи нарахування амортизації основних засобів, передбачені Законом України «Про оподаткування прибутку підприємств», крім вищенаведених методів. Згідно з

цим Законом основні засоби поділяються на три категорії для нарахування амортизації.

Будівлі, споруди, структурні компоненти та передавальні пристрої входять до першої групи.

Транспортні засоби та вузли; меблі; побутові прилади; інформаційні системи; телефони; конторське та офісне обладнання; і устаткування належать до другої групи.

Основні засоби, які не входять до першої та другої груп, можна включити до третьої групи.

Квартальна норма нарахування амортизації та залишок основних засобів визначають нарахування амортизації. Норми амортизації з розрахунку на квартал встановлені в таких розмірах:

1 група- 1,25%;

2 група - 6,25%,

3 група - 3,75%.

Квартальна сума амортизаційних відрахувань визначається за формулою 2.7

$$AV_{\text{кв}} = Z_{\text{в}} * N_{\text{а}} \quad (2.7)$$

Прямолінійний метод має ряд переваг, включаючи простоту та точність розрахунків, рівномірність, стабільність і пропорційність нарахування амортизації, а також віднесення її на собівартість. Однак у реальному житті основні засоби використовуються найбільше в перші роки експлуатації та найбільше зношуються. Таким чином, для прискорення амортизації необхідні методи.

Прискорена амортизація означає, що амортизаційні відрахування зменшуються щороку. Це дозволяє швидше накопичувати гроші для заміни

основних засобів, які вже амортизовані. Для підприємств найбільш привабливі методи амортизації, зменшення залишкової вартості та прискореного зменшення залишкової вартості, оскільки вони дозволяють накопичувати якомога більше грошових коштів для придбання нових засобів виробництва.

Кожне підприємство має робити власні висновки щодо вигоди застосування методів прискореної амортизації. Ці висновки повинні враховувати низку факторів, включаючи ціни на готову продукцію, обсяг і термін власних капітальних вкладень, а також інші фактори.

Для використання виробничого методу необхідно точно визначити місячний обсяг продукції (робіт, послуг). У результаті використання цього методу компанія швидше «переносить» свою вартість на вартість готової продукції завдяки постійному використанню виробничих об'єктів.

Виробничий метод має переваги, оскільки його величина нарахованої амортизації відповідає обсягу продукції (робіт, послуг), але його недоліки полягають у тому, що він складний для прогнозування (визначення) виробітку окремих об'єктів основних засобів.

Підприємства повинні проводити нарахування амортизації, щоб визначити прибуток, що підлягає оподаткуванню згідно з Законом України «Про оподаткування прибутку підприємств». Для нарахування амортизації компанії можуть використовувати як «податковий» метод, так і поєднати його з методами, зазначеними в П(С)БО 7. П(С)БО 7 «Податок на прибуток» пояснює різницю між сумами амортизації, нарахованої за «податковим» і бухгалтерським обліком.

З введенням П(С)БО 7 підприємствам надано право самостійно вирішувати питання, пов'язані з амортизацією. Наприклад, вони можуть оцінити ліквідаційну вартість об'єкта, термін його корисного використання, вибрати метод амортизації та використовувати різні методи для різних груп об'єктів. Компанія може впливати на розмір амортизаційних відрахувань і структуру витрат шляхом вирішення цих проблем. Нарахування амортизації відбувається протягом усього терміну служби транспортного засобу. Як показано в таблиці

2.1, коли транспортний засіб вибуває, сума нарахованого зносу зменшується на первісну вартість основного засобу.

Таблиця 2.1

Відображення зносу на рахунках бухгалтерського обліку

№ п/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	Введення в експлуатацію об'єкта основних засобів	10	15
2	Нарахування амортизації об'єкта основних засобів протягом терміну експлуатації об'єкта	23.91. 92. 93	13
3	Списання раніше нарахованого зносу на зменшення первісної вартості при вибутті основного засобу	13	10
4	Списана залишкова вартість реалізованого об'єкта основних засобів	972	10

Висновки до розділу 2

Бухгалтерський облік основних засобів повинен стежити за їх зберіганням і забезпечувати своєчасне та правильне документування надходження, внутрішнього переміщення та вибуття, а також ефективного використання. Крім того, необхідно своєчасно відобразити в обліку знос основних засобів (амортизацію), витрати на їх ремонт, а також виявляти зайві та морально застарілі основні засоби.

Аналітичний облік основних засобів ТОВ «Сандора» включає технічні та економічні характеристики підприємства, місцезнаходження, первісну оцінку та переоцінку (індексацію), а також норму амортизованих відрахувань (норму зносу). Ця звітність відображає всі зміни, які відбулися під час експлуатації основних засобів.

Компанії, організації та установи повинні перевіряти свої основні активи щонайменше раз на рік перед складанням річного бухгалтерського звіту і

балансу відповідно до Положення про бухгалтерські звіти і баланси. За правильне та своєчасне проведення інвентаризації відповідають керівник і головний бухгалтер.

РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ТОВ “Сандора”

3.1. Аналіз основних показників діяльності ТОВ “Сандора”

ТОВ "Сандора" успішно діє на українському ринку протягом 30 років, спеціалізуючись на виробництві автотранспортних засобів та соків. Вони володіють висококваліфікованими майстрами з великим досвідом, які здатні братися за найскладніші завдання. Бренд "Sandora" відомий українським споживачам і посідає високі позиції в рейтингах популярності та багатстві.

Однією з ключових цілей підприємства є досягнення лідерства на ринку і досягнення найкращих результатів разом з партнерами. Для успішного функціонування в умовах постійної конкуренції необхідно реалістично оцінювати фінансовий стан як власного підприємства, так і потенційних конкурентів.

Економічні показники, які показують наявність, розміщення та використання фінансових ресурсів, визначають фінансовий стан підприємства. Він має власні оборотні кошти, своєчасні розрахунки та платоспроможність.

Важливим елементом оцінки фінансового стану є аналіз показників, таких як платоспроможність і ліквідність, прибутковість та фінансова стійкість. Ці показники дозволяють оцінити здатність підприємства погашати заборгованість, здійснювати фінансові операції та забезпечувати свою діяльність.

Здатність швидко оплачувати та фінансувати свою діяльність є ознакою стійкого фінансового стану підприємства. Це залежить від результатів бізнесу, комерції та фінансів.

Аналіз фінансового стану підприємства проводиться за допомогою даних фінансової звітності, таких як «Баланс» (Форма No 1), «Звіт про фінансові результати» (Форма No 2) та «Звіт про власний капітал» (Форма No 4). У цих документах розглядаються різні аспекти фінансової діяльності компанії.

Баланс складається з активу і пасиву. Актив відображає всі активи підприємства, тоді як пасив представляє його зобов'язання та власний капітал.

Аналіз балансу проводиться за моментними значеннями на початок і кінець звітного періоду. Включає порівняльний, горизонтальний та вертикальний аналіз.

Фінансовий стан підприємства встановлюється на конкретну дату звітного періоду, оскільки показники балансу є моментними. Фінансовий стан аналізується за допомогою аналітичних показників, розрахованих на основі фінансової звітності.

У таблиці 3.1 представлені темпи зростання валюти балансу і результатів фінансової діяльності, що дозволяє здійснювати аналіз динаміки цих показників.

Таблиця 3.1

Темпи зростання показників

Показник	Форма, код, рядка	Попередній період, тис. грн	Звітний період, тис. грн	Темпи зростання, % (гр.3:гр.2)·100
А	1	2	3	4
1. Валюта балансу	Ф 1,280	2142	2187	102,1
2. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції	Ф2.035	527, 0	738,7	140,2
3. Прибуток від реалізації продукції	Ф2.035-(040+070+080)	96,2	66, 4	69
4. Загальний прибуток	Ф2.170+200	16,4	17, 5	106,7
5. Чистий прибуток	Ф2,220	15	16, 4	109,3

Згідно з даними таблиці 3.1, темп зростання показників фінансових результатів перевищує темп зростання валюти балансу у більш ніж удвічі. Це свідчить про ефективне використання капіталу та позитивні тенденції у господарській діяльності підприємства.

Горизонтальний аналіз, або трендовий аналіз, полягає у порівнянні величин окремих статей балансу за кілька періодів. Це дозволяє виявити напрямки та тенденції змін цих показників, такі як абсолютний приріст, темп зростання тощо.

Основна увага звертається на зміни валюти балансу за кілька періодів, які в загальному свідчать про позитивні зміни у господарській діяльності. Важливо враховувати, які розділи або статті внесли найбільший вклад у ці зміни.

Високі темпи зростання дебіторської заборгованості можуть свідчити про стратегію надання споживачам товарних позик, що може впливати на збільшення фінансових зобов'язань підприємства. Затримки у платежах можуть змушувати підприємство брати кредити для забезпечення виробничої діяльності, що може призводити до іммобілізації оборотних засобів.

Таблиця 3.2

Горизонтальний аналіз балансу, тис. грн

Показник	Код рядка форма 1	Звітний період		Відхилення (+, -)	
		на початок періоду	на кінець періоду	абсолютне (гр.3-гр.2)	відносне, (гр.4:гр.2)*100 %
А	1	2	3	4	5
АКТИВ	080	1450	1398	-52	-3,5
І. Необоротні активи в тому числі:					
нематеріальні активи	010	2	3	1	50
основні засоби	030	1444	1391	-53	-3,7
ІІ. Оборотні активи в тому числі:	260	583	603	+20	3,4
виробничі запаси	100	15	12	-3	-20
А	1	2	3	4	5
дебіторська заборгованість	160 [±] 210	-	-	-	-
поточні фінансові інвестиції	220	-	-	-	-
грошові кошти та їх еквіваленти	230+240	87	17	-70	-80
БАЛАНС	280	2187	214	-45	-2,1
ПАСИВ	380	1713	160	-109	-6,4
І. Власний капітал в тому числі:					
нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	350	80	80	-	-
ІІ. Забезпечення наступних витрат і платежів	430	283	203	-80	-28,3
ІІІ. Довгострокові зобов'язання	480	-	-	-	-
ІV. Поточні зобов'язання в тому числі:	620	179	322	+143	79,9
позик, не погашених вчасно	510	-	-	-	-
Кредиторська заборгованість	530 [±] 600	-	-	-	-
БАЛАНС	640	2187	214	-45	-2,1

Формування динамічних рядів частки окремих статей або частин активу та пасиву балансу є частиною глибокого аналізу. Це корисно для оцінки структурних змін і прогнозування їх впливу. Можна вивчити зміни в джерелах

притоку нових коштів і їхніх шляхах вкладення, порівнюючи структурні зміни в активі та пасиві.

Вертикальний аналіз показав, що якість балансу погіршилася, і вертикальний аналіз підтверджує ці висновки. Зменшення питомої ваги грошових коштів, власного капіталу та нерозділеного прибутку, а також збільшення питомої ваги нереалізованої готової продукції, дебіторської заборгованості та поточних зобов'язань, включаючи кредиторську заборгованість, свідчать про зниження ролі "здорових" статей і зростання ваги "хворих" статей балансу. [24, с.45]

Отримані результати горизонтального і вертикального аналізу повинні слугувати тривожним сигналом для керівництва підприємства, оскільки вони вказують на можливі проблеми в фінансовій стійкості та ефективності управління ресурсами.

Вартість реальних активів, або виробничий потенціал, є одним із показників, який показує якість балансу:

— основні засоби (з залишкової вартості) — р.030, ф.1;

на початок звітного періоду – 1444 тис.грн

на кінець звітного періоду – 1391 тис.грн

— незавершене виробництво — р.120, ф.1;

на початок звітного періоду – 210 тис.грн

на кінець звітного періоду – 261 тис.грн

— виробничі запаси — р. 100, ф. 1;

на початок звітного періоду – 15 тис.грн

на кінець звітного періоду – 12 тис.грн

— витрати майбутніх періодів — р.270, ф. 1.

на початок звітного періоду – 154 тис.грн

на кінець звітного періоду – 141 тис.грн

Фінансове становище підприємства суттєво залежить від наявності власних оборотних коштів (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Аналіз власних оборотних коштів

Показник	Код рядка форма № 1	Звітний період		Відхилення (+, -)	
		на початок тис. грн	на кінець тис. грн	абсолютне, тис. грн. (гр.3- гр.2)	відносне, (гр.4:гр.2)·100 %
А	1	2	3	4	5
1. Власний капітал	380	1713	1604	-109	-6,4
2. Забезпечення наступних витрат і платежів	430	283	203	-80	-28,3
3. Довгострокові зобов'язання	480	-	-	-	-
4. Необоротні активи	080	1450	1398	-52	-3,6
5. Власні оборотні кошти (р.1+р.2+р.3-р.4)		546	409	-137	-25,1

Зростання необоротних активів перевищує зростання власного капіталу. Це пояснює зменшення власних оборотних коштів на кінець звітного періоду на 137 тис. грн, або 29,1%, порівняно з початком звітного періоду. Ця тенденція свідчить про те, що виробничі можливості компанії зменшуються.

Коли компанія може погасити короткострокові зобов'язання за рахунок обігових коштів, вона буде використовувати залишок коштів як робочий капітал.

Коефіцієнт чистих оборотних активів, який визначається як відношення чистого робочого капіталу до оборотних активів, є показником якості оборотних активів. Коефіцієнти, що перевищують одиницю, показують, що якість балансу покращується.

Таким чином, оптимізація структури активів, досягнення гармонії між майном і фінансовими результатами, а також оптимізація співвідношення між різними видами майна та вартістю майна є важливими для ефективної діяльності компанії.

Однією з найважливіших характеристик фінансового стану підприємства є фінансова стійкість, яка передбачає гарантовану платоспроможність, рівновагу власних і залучених коштів, незалежність від ринкових обставин і

партнерів, довіру кредиторів і інвесторів і наявність прибутку, який забезпечує самофінансування.

розроблена система показників, яка використовується в усьому світі для оцінки фінансової стійкості компанії. Основними є:

- коефіцієнт концентрації власного капіталу(коефіцієнт автономії);
- коефіцієнт фінансової залежності;
- коефіцієнт маневреності власного капіталу;
- коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів власними оборотними коштами;
- коефіцієнт співвідношення власного і залученого капіталу (коефіцієнт фінансової стійкості);
- коефіцієнт співвідношення залученого і власного капіталу;
- коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами;
- коефіцієнт відношення реальних активів і вартості майна;

В табл. 3.4 наведені результати розрахунків і аналіз коефіцієнтів фінансової стійкості.

Таблиця 3.4

Оцінка показників фінансової стійкості

Показник	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	Відхилення (+,-) (гр.2 -гр.1)	Оптимальне (рекомендоване) значення
А	1	2	3	4
1. Коефіцієнт автономії	0,72	0,7	-0,02	>0,5
2. Коефіцієнт фінансової залежності	0,21	0,31	+0,1	<0,5
3. Коефіцієнт маневреності власного капіталу	2,91	5,31	2,4	>0,4
4. Коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів власними оборотними коштами	0,63	0,42	-0,21	>0,1
5. Коефіцієнт співвідношення власного і залученого капіталу (коефіцієнт фінансової стійкості)	9,5	4,05	-5,4	>1
6. Коефіцієнт співвідношення залученого і власного капіталу (коефіцієнт фінансування)	0,14	0,23	+0,10	<0,5
7. Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	0,43	0,32	-0,09	>0,1
8. Коефіцієнт співвідношення реальних активів і вартості майна	0,82	0,81	-0,01	>0,5
9. Коефіцієнт поточних зобов'язань	1,0	1,0	-	>0,5
10. Коефіцієнт довгострокових зобов'язань	0	0	-	<0,2
11. Коефіцієнт співвідношення необоротних і власних коштів	0,84	0,93	+0,09	>0,5

Згідно з аналізом коефіцієнтів фінансової стійкості, майже всі вони відповідають стандартам. Однак коефіцієнти фінансової стійкості, чие зростання позитивно впливає на фінансовий стан підприємства, в основному знизилися на кінець звітного періоду порівняно з початком звітного періоду.

Для будь-якого підприємства важливі основні засоби. Вони обліковуються за первісною вартістю, враховуючи накопичену амортизацію та, якщо вони є, збитки від знецінення. Така вартість включає в себе витрати на зміну складу

обладнання та витрати на позики, якщо довгострокові будівельні проекти виконуються критерії їх капіталізації. Розглянемо, як основні кошти ТОВ «Сандора» змінилися за останні роки. В 2021 році було придбано основних засобів на суму 890 тис. грн., включаючи будинки та споруди на суму 90 тис. грн., машини та обладнання на суму 510 тис. грн., транспортні засоби на суму 30 тис. грн. та інші на суму 260 тис. грн., а вибуло на суму 950 тис. грн. Введено в експлуатацію основних засобів на суму 720 тис. грн. у 2022 році, у тому числі 70 тис. грн. на будинки та споруди, а також машини та обладнання – 400 тис. грн. транспортні засоби – 60 тис. грн., інші – 190 тис. грн.), а вибуло – 773 тис. грн. основних засобів.

3.2. Аналіз забезпеченості підприємства основними засобами

Для проведення аналізу основних засобів підприємства ТОВ «Сандора» найкраще розпочати з оцінки динаміки його обсягу, складу та структури. Для цього можна скористатися фінансовою звітністю підприємства за 2021 і 2022 роки, зокрема формою №1 «Баланс (звіт про фінансовий стан),» яка представлена у додатках А та Б.

Дані, що використовуються для розрахунку представлені у таблиці 3.5

Таблиця 3.5

Вартість основних засобів у ТОВ “Сандора” у 2021-2022 роках, тис. Грн

	Рік	
	2021	2022
Всього основних засобів	1444,00	1391,00
у тому числі: будинки та споруди	312,00	290,00
машини та обладнання	728,00	605,00
транспортні засоби	68,00	92,00
інші основні засоби	336,00	404,00

Для наглядного представлення динаміки основних засобів ТОВ “Сандора” побудуємо графік. Так як вартість транспортних засобів значно

менша, ніж вартість основних засобів інших категорій, доцільно зобразити її динаміку на окремому графіку. Динаміка основних засобів підприємства за 2021-2022 роки зображена на рисунках 3.2.1 та 3.2.2

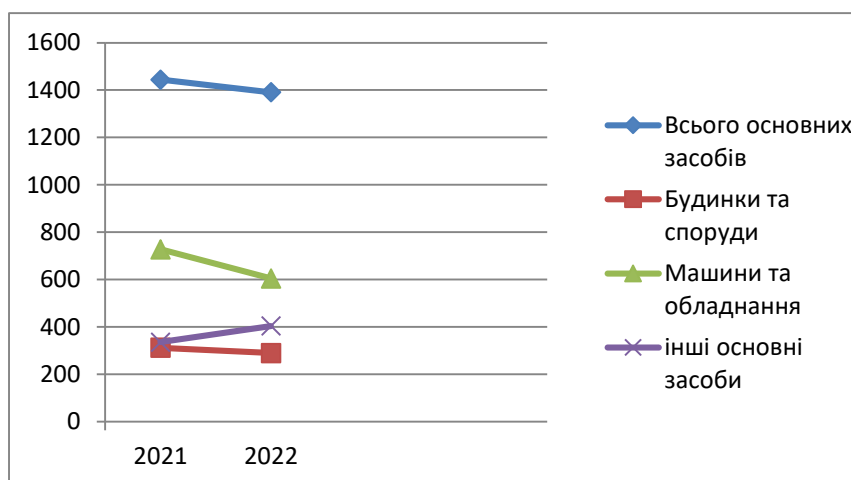

Рис. 3.1 – Динаміка основних засобів ТОВ “Сандора” за 2021-2022 роки

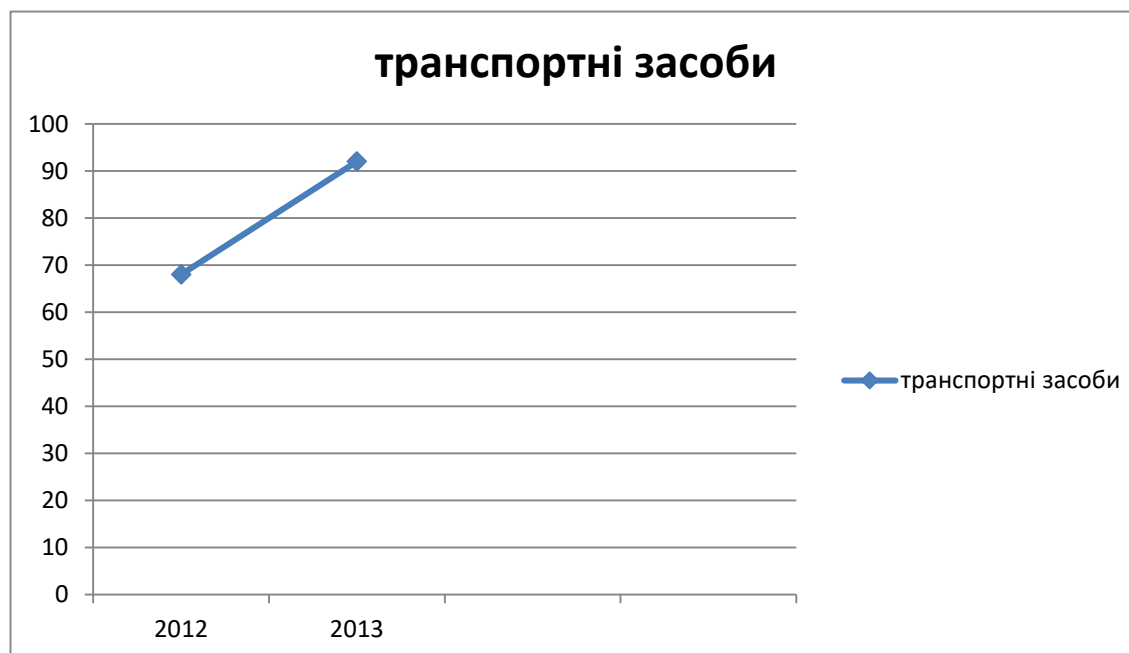

Рис. 3.2 Динаміка транспортних засобів ТОВ “Сандора” за 2021 -2022 роки

Отже, аналіз структури основних засобів ТОВ "Сандора" використовує відносний показник структури (ВПС), який є важливим інструментом для розуміння складу та внутрішньої структури цих активів. Відносний показник структури дозволяє зосередитися на головних складових частинах основних засобів і показує їхню відносну вагу у загальній сумі.

Формула для розрахунку відносного показника структури (ВПС) виражає відношення частини або питомої ваги конкретної складової частини до загальної суми всіх складових частин основних засобів. Це відображається у відсотках або в частках одиниці та розраховується за формулою 3.1

$$\text{ВПС} = \frac{d_i}{\sum d_i} \quad (3.1)$$

Де d_i – показник і-тої частини сукупності

$\sum d_i$ – показник по усій сукупності

Всього основних засобів за 2021 рік – 100%

У тому числі будинки та споруди за 2021 рік $(312,00/1444,00) * 100\% = 21,60\%$

Машини та обладнання за 2021 рік $(728,00/1444,00) * 100\% = 50,42\%$

Транспортні засоби за 2021 рік $(68,00/1444,00) * 100\% = 4,71\%$

Інші основні засоби за 2021 рік $(336,00/1444,00) * 100\% = 23,27\%$

Всього основних засобів за 2022 рік – 100%

У тому числі будинки та споруди за 2022 рік $(290,00/1391,00) * 100\% = 21,23\%$

Машини та обладнання за 2022 рік $(605,00/1391,00) * 100\% = 46,96\%$

Транспортні засоби за 2022 рік $(92,00/1391,00) * 100\% = 5,66\%$

Інші основні засоби за 2022 рік $(404,00/1391,00) * 100\% = 23,16\%$

Результати розрахунків представлені у таблиці 3.6

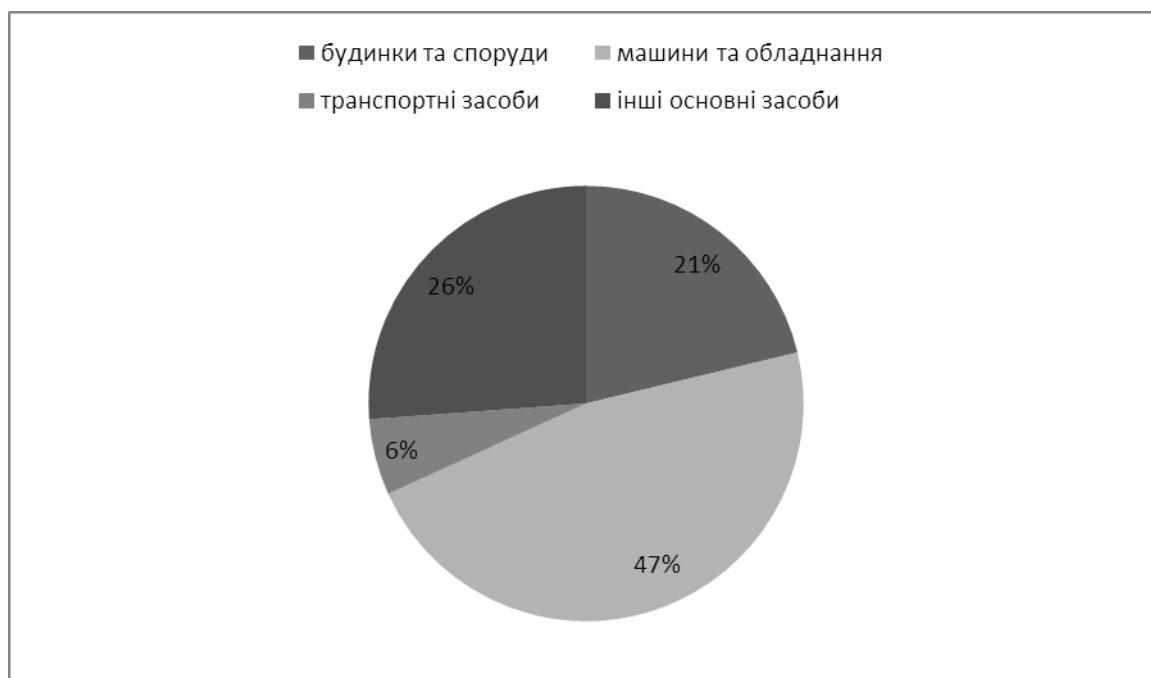
Таблиця 3.6

Структура основних засобів ТОВ "Сандора" за 2021-2022 роки, %

	Рік		Середн є значення
	2021	2022	
Всього основних засобів	100,00	100,00	100,00
у тому числі: будинки та споруди	21,60	20,85	21,23
машини та обладнання	50,42	43,50	46,96
транспортні засоби	4,71	6,61	5,66
інші основні засоби	23,27	29,61	20,16

Проведені розрахунки свідчать, що найбільшу частку у загальній вартості основних засобів ТОВ “Сандора” займають машини та обладнання, відсоткова частка яких зменшилась з 50,42% у 2021 році до 43,50% у 2022 та у середньому за три роки складає 46,96%. Така ситуація є цілком виправданою для підприємства. На другому місці інші основні засоби, вартість яких у середньому складає 26,16% від загальної частки. На третьому місці будинки та споруди, вартість яких у середньому складає 21,23%, вартість транспортних засобів є незначною і становить 5,66%.

Графічне відображення структури основних засобів підприємства (за середнім показником) наведена на рисунку 3.2.3

Рис.3.3 – Структура основних засобів у ТОВ “Сандора” за 2021-2022 роки

Наступним етапом аналізу основних засобів ТОВ “Сандора” є аналіз їх руху. Для проведення даного аналізу необхідно володіти даними щодо вартості

основних засобів введених в експлуатацію та тих, що вибули за кожен з досліджу вальних років.

Початкові дані для аналізу наведені у таблиці 3.7

Таблиця 3.7

Початкові дані для аналізу руху основних засобів на ТОВ “Сандора” за 2021-2022 роки

	2021 рік				2022 рік			
	Залишок на початок року	Введено в експлуатацію	Вибуло	Залишок на кінець року	Залишок на початок року	Введено в експлуатацію	Вибуло	Залишок на кінець року
Всього основних засобів	1504,00	890,00	950,00	1444,00	1444,00	720,00	773,00	1391,00
у тому числі: будинки та споруди	450,00	90,00	228,00	312,00	312,00	70,00	92,00	290,00
машини та обладнання	780,00	510,00	562,00	728,00	728,00	400,00	523,00	605,00
транспортні засоби	52,00	30,00	14,00	68,00	68,00	60,00	36,00	92,00
інші основні засоби	222,00	260,00	146,00	336,00	336,00	190,00	122,00	404,00

Розрахуємо відносне та абсолютне відхилення (темп приросту) наведених показників.

Результати розрахунків наведені в таблиці 3.8

Таблиця 3.8

Динаміка показників руху основних засобів ТОВ “Сандора” за 2021-2022 роки

			Будинки та споруди	Машини та обладнання	Транспортні засоби	Інші основні засоби	всього
2021 рік	Абсолютне відхилення, тис. грн.	Залишок на початок року	17,00	97,00	13,00	80,00	100,00
		Введено в експлуатацію	11,00	208,00	-1,00	-50	470,00
		Вибуло	166,000	357,00	-26,00	-84,00	630,00

Продовження табл. 3.8

2022 рік	Абсолютне відхилення, тис. грн.	Залишок на кінець року	-138,00	-52,00	16,00	114,00	-60,00
		Залишок на початок року	-138,00	-52,00	16,00	114,00	-60,00
		Введено в експлуатацію	-20,00	-110,00	30,00	-70,00	-170,00
		Вибуло	-136,00	-39,00	22,00	-24,00	-177,00
		Залишок на кінець року	-22,00	-123,00	24,00	68,00	-53,00

За проведеними розрахунками можна зробити висновки щодо руху основних засобів на ТОВ “Сандора” за 2021-2022 роки:

1. У 2022 році порівняно з 2021 значно зросла загальна вартість основних фондів, введених в експлуатацію будинків та споруд (на 11 тис.грн), а також машин та обладнання (на 208 тис.грн).

2. У 2022 році порівняно з 2021 роком загально вартість основних засобів значно зменшилась (на 53 тис.грн).

Розрахуємо спеціальні показники руху основних засобів на ТОВ “Сандора”, зокрема такі як коефіцієнт оновлення та коефіцієнт вибуття основних засобів.

Коефіцієнт оновлення основних засобів (Ко) показує, наскільки сильно нові основні засоби вводяться в дію. Він показує, скільки основних засобів було введено протягом певного періоду, порівняно з загальною вартістю основних засобів на кінець звітного періоду. Формула 3.2 використовується для визначення цього коефіцієнта.

$$K_o = \frac{OЗ_n}{OЗ_{зк}} \quad (3.2)$$

де $OЗ_n$ - сума основних засобів підприємства, що надійшли до кругообігу у даному періоді;

$OЗ_{зк}$ – загальна сума основних засобів підприємства на кінець періоду.

Коефіцієнт вибуття (КВ) — це показник, який показує, скільки основних фондів вибуло з кругообігу коштів підприємства, порівняно з загальною кількістю основних фондів підприємства. Для розрахунку коефіцієнту вибуття використовується формула 3.3

$$K_b = \frac{OЗ_v}{OЗ_{зп}} \quad (3.3)$$

де $OЗ_v$ - сума основних засобів підприємства, що вибули з кругообігу у даному періоді;

$OЗ_{зп}$ - загальна сума основних засобів підприємства на кінець періоду.

Результати розрахунків коефіцієнтів наведені у таблиці 3.9

Таблиця 3.9

Коефіцієнти оновлення та вибуття основних засобів ТОВ “Сандора” за 2021-2022 роки

	Коефіцієнт оновлення		Коефіцієнт вибуття	
	Роки		Роки	
	2021	2022	2021	2022
Всього основних засобів	0,62	0,52	0,66	0,56
у тому числі: будинки та споруди	0,29	0,24	0,73	0,32
машини та обладнання	0,70	0,66	0,77	0,86
транспортні засоби	0,44	0,65	0,21	0,39
інші основні засоби	0,64	0,47	0,43	0,30

Значення розрахованих коефіцієнтів оновлення та вибуття основних засобів підтверджують результати попередніх розрахунків. Коефіцієнт оновлення та коефіцієнт вибуття у 2022 році зменшились відповідно до 2021 року.

3.3 Аналіз ефективності використання основних засобів та резерви підвищення ефективності їх використання на підприємстві

Найважливішою частиною аналізу стану основних засобів є їхня ефективність використання. Забезпечення задовільного технічного стану є запорукою успішного використання цих активів. Тому перший крок у цьому аналізі - виявлення ступеня зношеності основних засобів ТОВ "Сандора" та їх готовності до подальшого використання. Для цього ми скористаємося даними про первісну вартість та розмір зносу на кінець кожного року, які містяться у першому розділі активів балансу підприємства. Початкові дані, що необхідні для розрахунку наведені у таблиці 3.10

Таблиця 3.10

Початкові дані для аналізу технічного стану основних засобів ТОВ "Сандора" за 2021-2022 роки

Показник	Роки	
	2021	2022
Первісна вартість	2378,00	2379,00
Знос	934,00	988,00

Для визначення технічного стану основних засобів підприємства розрахуємо значення коефіцієнтів зносу та придатності.

Коефіцієнт зносу, який обчислюється за формулою 3.4, показує ступінь зносу та відшкодування витрат на формування основних засобів.

$$K_{zn} = \frac{C_{zn}}{B_n} \quad (3.4)$$

де C_{zn} – сума зносу основних засобів за період;

V_n – первісна вартість основних засобів.

Коефіцієнт придатності основних засобів характеризує якість основних засобів і показує, яка частина їх придатна для використання під час операцій. Формула 3.5 використовується для визначення цього коефіцієнта. Значення коефіцієнта повинно бути меншим або рівним 1.

$$K_{\text{пр}} = \frac{V_z}{V_n} = \frac{V_n - C_{\text{зн}}}{V_n} \quad (3.5)$$

де V_z – залишкова вартість основних засобів.

Слід пам'ятати, що відносно коефіцієнтів зносу та придатності виконується наступне відношення.

$$K_{\text{зн}} + K_{\text{пр}} = 1 \quad (3.6)$$

Результати розрахунків даних коефіцієнтів наведені у таблиці 3.11

Таблиця 3.11

Результати аналізу технічного стану основних засобів ТОВ “Сандора” за 2021-2022 роки

Показник	Рок	
	2021	2022
Коефіцієнт зносу	0,39	0,42
Коефіцієнт придатності	0,61	0,58

Проведені розрахунки показують, що у 2021 році зношеність основних засобів була досить високою, проте 61% основних засобів були придатними до використання. У 2022 році зношеність основних засобів збільшилась на 3%, що становить загрозу нормальній діяльності підприємства, оскільки придатність до використання зменшилась на 3%.

Для оцінки ефективності використання основних засобів застосовується система показників, яка включає фондоозброєність, фондівіддачу, фондоємність та фондорентабельність. Початкові дані, необхідні для визначення перерахованих показників наведені у таблиці 3.12

Таблиця 3.12

Початкові дані для аналізу ефективності використання основних засобів ТОВ “Сандора” за 2021-2022 роки

Показник	Роки	
	2021	2022
Середньорічна вартість основних засобів, тис.грн	1444,00	1391,00
Середньорічна чисельність персоналу, чол..	14	12
Обсяг виробництва продукції, тис.грн	1998,00	1890,00
Чистий прибуток, тис.грн	1205,00	1090,00

Фондоозброєність – це показник, що вказує на рівень забезпеченості промислово-виробничого персоналу підприємства основними виробничими засобами.

Для обчислення цього показника використовується формула 3.7.

$$\text{Фондоозброєність} = \frac{\text{Середньорічна вартість основних засобів}}{\text{Середньорічна чисельність персоналу}} \quad (3.7)$$

Фондовіддача відображає загальну ефективність використання кожної гривні, витраченої на основні виробничі фонди. Цей показник показує, як ефективно вкладені кошти у виробничі активи.

Формула для розрахунку фондовіддачі наведена у формулі 3.8.

$$\text{Фондоозброєність} = \frac{\text{Середньорічна чисельність персоналу}}{\text{Середньорічна вартість основних засобів}} \quad (3.8)$$

Висновки до 3 розділу

Як показав аналіз коефіцієнтів фінансової стійкості, майже всі вони відповідають стандартам. З іншого боку, коефіцієнти фінансової стійкості, які позитивно впливали на фінансовий стан підприємства, в основному знизилися в кінці звітної періоду порівняно з початком звітної періоду.

Значення розрахованих коефіцієнтів оновлення та вибуття основних засобів підтверджують результати попередніх розрахунків. Коефіцієнт оновлення та коефіцієнт вибуття у 2022 році зменшились відповідно до 2021 року. У 2022 році порівняно з 2021 роком показник зносу зросло на 3%, що спричинило зменшення коефіцієнта придатності на 3%.=

Аналізуючи такі показники, як фондоозброєність, фондовіддача, фондоємність та фондорентабельність, можна зробити висновок, що

показники погіршилися, що становить загрозу ефективній діяльності підприємства.

ВИСНОВКИ

1. Постанова (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» визначає методологію збору інформації про основні засоби для всіх юридичних осіб, незалежно від форми власності. Земельні ділянки, будівлі, машини та устаткування, транспортні засоби тощо є прикладами основних засобів, які поділяються на групи та підгрупи відповідно до списку.

2. Усі операції, пов'язані з рухом основних засобів, документуються за допомогою первинних документів, щоб переконатися, що облік був правильним і зроблений вчасно. Акти приймання-передачі, акти введення в експлуатацію, акти списання, акти про установку, пуск і демонтаж будівельних машин, а також інвентарні картки та карти руху основних засобів є прикладами документів, які відображають рух основних засобів.

3. Знос — це коли основні засоби втрачають фізичні або техніко-економічні характеристики, що впливає на їх вартість. Тип основних засобів, умови їх використання та інші фактори впливають на величину зносу. Різні методи, такі як прямолінійний, виробничий, кумулятивний, податковий, зменшення залишкової вартості та прискорене зменшення залишкової вартості, можуть використовуватися для вимірювання амортизації.

4. Для обліку основних засобів використовується інвентарний об'єкт, який має інвентарний номер.

5. Підвищення контролю за зберіганням і використанням основних засобів, а також за документацією операцій, пов'язаних з ними, було б корисним для більшості компаній. 6. Наявність дискусійних питань у теоретичних положеннях, практична значимість обліку основних засобів і недостатній рівень їх дослідження потребує подальшого удосконалення. Важливими завданнями є дослідження методів нарахування амортизації та обліку зносу основних засобів, а також впливу податкової політики на них.

7. Згідно з аналізом коефіцієнтів фінансової стійкості, вони відповідають стандартам, але зниження коефіцієнтів, які позитивно впливають на фінансовий стан компанії, є певною загрозою.

8. Показники використання основних фондів змінюються.

9. Аналіз руху основних засобів і технічного стану має вирішальне значення. Розподіл виробничих основних засобів на активні та пасивні компоненти може допомогти компанії ефективніше використовувати свої ресурси.